

III. Bilance společností akciových povšechně.

V závodě jednotlivcově se úhrn čistého jmění zpravidla od závěry k závěře mění: o výroční ztráty se snižuje, o nespo-třebované zisky se rozmnožuje. Také volná dispozice majitele čistým jměním podniku není vyloučena: majitel může část jmění vybrati nebo přidati. Ve společnostech akciových má se věc jinak. Tu akciový kapitál zůstává nezměněn; neboť jednak se zisky v zásadě zcela mezi akcionáře rozdělují, jednak úhrada ztrát děje se z příštích zisků, a nikoli na vrub jmění základního. Také snížení a zvýšení akciového kapitálu je vázáno některými formalitami. I jest přirozeno, že klade se akciový kapitál v bilance akciových společností jako stálá položka zvlášť o sobě. Je psán na straně Dal,²⁶⁾ neboť účet akciového kapitálu je

²⁶⁾ Akc. kapitál není passivem závodu. (*Randa*, Handelsr. II., str. 174; *Behrend*, Lehrb. str. 874 a násl.; *Lehmann* a *Ring*, Kom. II., str. 520; *Simon*, Bil. str. 187; *Reisch* a *Kreibig*, Bil. u. St. II., str. 6 a j.) Jest zcela nesprávně, domnívá-li se *Beigel* (*Buchführ.*, str. 122), že při zjišťování předlužení i akc. kapitál jest za dluh považovati. (Viz k tomu *Knappe*, Bil. str. VI.) — *Reisch* a *Kreibig* míní, že by přesně nadpis pravé strany rozvahy měl zníti: »Passiva a čistě jmění«. (V anglické »Companies Act« z r. 1862 nadepsána je strana passiv — jest to strana levá, poněvadž strany bilance jsou tu zvráceny, viz o tom dále na str. 23 — »Capital and Liabilities«.) Ale položka akc. kapitálu je pouhou formálnou položkou vyrovnávací, kterou netřeba v nadpise zvlášť vyznačovati; sice pak by se tak musilo státi i při jiných účtech, na př. na účtě ztráty a zisku by levá strana musila míti nadpis: »Ztráty a ryzí zisk«; v denníku pokladním by pravá strana měla míti nadpis »Výdej a konečná hotovost« a pod. Tím méně je správně, chtějí nějak zvlášť odůvodňovati vepis této vyrovnávací položky do rozvahy v pravo a nějaké zvláštní konstrukce vymýšleti, jako činí *Staub* (*Kom.*, str. 601). — Také však odůvodnění *Reischovo* a *Kreibigovo*: »že účet akc. kapitálu jest považovati za člena řady účtů čistého jmění, a že tudíž v pravo na účtě rozvažném státi má«, jest pochybené. Účet rozvažný konečný není účtem majetkovým a zároveň účtem čistého jmění, nýbrž jen účtem majetkovým; vždyť mohl by po případě již mezi rokem nebo po celé období zastupovati veškeré účty majetkové, a proti němu by mohl státi opět po celé období pouze jediný účet čistého jmění, totiž účet základní, a i tu uzavřel by se účet prvý vyrovnávací položkou v pravo psanou, druhý účet touž položkou vyrovnávací v levo psanou, ač konečná tato položka značí konečné jmění, a mohlo by se zdáti, že má zápis býti právě opačný. Vidíme tu, že věcné zdůvodňování podobných formálných vyrovnávacích položek svádí jen ke zmatkům.

účet čistého jmění, zastupující účet základní, úhrn akciového kapitálu je na něm vepsán v pravo, a převod s něho (v levo) je na účtě rozvažném konečném (v pravo) pouhou vyrovnávací položkou téhož způsobu, jako závěrný převod s účtu základního na účtě rozvažném v závodě jednotlivcově; tu však uzavírá se účet rozvažný konečný převodem *jediného* zůstatku celého konečného čistého jmění, o zisk již rozmnoženého, jak je účet základní vykazuje, kdežto v účtě rozvažném konečném společnosti akciové závěr účtu základního děje se zpravidla dvěma položkami: převodem zůstatku akciového kapitálu, kterýž zůstává většinou stále týž, a převodem výsledného zisku (nebo ztráty) s účtu ztráty a zisku. Výsledný zisk se při akciových společnostech nepřevádí nejprve na účet základní (t. j. na účet akciového kapitálu), nýbrž přímo se jím vyrovnává účet rozvažný konečný.

Příklad rozvahy jmění akciové společnosti, jejíž období končí *a)* ziskem, *b)* ztrátou:

<i>a)</i>		Aktiva.		Passiva.	
Nemovitosti	20.000.—	<i>Akciový kapitál</i>	100.000.—	Směnky dlužné	40.000.—
Stroje	30.000.—	Dluhy v účtech		osobních	60.000.—
Suroviny	10.000.—	<i>Zisk</i>			10.000.—
Tovary	70.000.—				
Směnky	45.000.—				
Pohledávky	35.000.—				
	<u>210.000.—</u>				<u>210.000.—</u>
<i>b)</i>		Aktiva.		Passiva.	
Nemovitosti	20.000.—	<i>Akciový kapitál</i>	100.000.—	Směnky dlužné	40.000.—
Stroje	30.000.—	Dluhy v účtech		osobních	60.000.—
Suroviny	10.000.—				
Tovary	50.000.—				
Směnky	45.000.—				
Pohledávky	35.000.—				
<i>Ztráta</i>	10.000.—				
	<u>200.000.—</u>				<u>200.000.—</u>

Tento způsob závěry konečného účtu rozvažného není ostatně nic neobyčejného. Je možným i v závodě jednotlivcově, kdyby na př. majitel si celý výroční zisk pravidelně vybíral a spotřeboval a vklad do závodu na téže výši nechával; pak by účet konečné rozvahy uzavíral se jednak převodem původního vkladu s účtu základního, jednak převodem zisku s účtu ztráty

a zisku.²⁷⁾ Ostatně i při závěře v závodě jednotlivcově nyní obvyklé dá se aspoň před sloupci pro větší názornost konečná vyrovnávací položka konečného čistého jmění rozvrhnouti na dvě: na počátečný toho roku úhrn čistého jmění a na letošní čistý zisk, takto tedy (viz závěru na str. 12.) :

Má dáti	Účet rozvažný konečný		Dal
na různé účty (aktiva)	1100		
		v různé účty (passiva)	—
		v účet základní	
		(poč. vklad)	1000
		zisk	100
	<u>1100</u>		<u>1100</u>
			<u>1100</u>

Spíše důraz sluší položiti na to, že akciový kapitál *musí* tvořiti *samostatnou* položku rozvahy, že tedy se nepřipouští v té věci nijaká odchylka. Tuto zvyklost praxe u nás naporád zachovává, ač v obch. zák. zřejmého ustanovení o tom není.²⁸⁾

Mimo to vykazují rozvahy akciových společností ještě jednu zvláštnost. Akcionáři nejsou povinni ničeho dopláceti nad obnos podílu, stihnou-li společnost ztráty, tak že ztráty se mohou uhrazovati pouze na vrub příštích zisků. Ale utrpí-li společnost ztrátu, je zpravidla nutno nahraditi ji ihned, nemá-li podnik nově nepřimo utrpěti. Proto se u akciových společností část zisku zachovává nerozdělena, uchystána pro možné ztráty, tvoří se tak řečený *reservní fond*. Úhrn rezervního fondu je v účtě konečné rozvahy také jako akciový kapitál psán v pravo; jestliž účet rezervního fondu účtem čistého jmění a vlastně částečným účtem základním, a proto na něm počátečný rezervní fond i jeho přírosty jsou psány v pravo; jeho položka v konečné rozvaze je opět pouhou položkou vyrovnávací.²⁹⁾

²⁷⁾ Starší francouzské školy účetnické také vskutku takto účet rozvažný uzavíraly. (Savary, Parfait négociant, I., str. 347.)

²⁸⁾ Obch. zák. pro říši Něm. má výslovně o tom ustanovení v § 261, odst. 5. — Akc. reg. věc předpokládá (§ 49, odst. 6).

²⁹⁾ Jinak hledí na bilanci *Schulte* (Bil., str. 13 a násl.). Považuje ji za spojeninu dvou účtů o téže věci, totiž o závodním kapitálu, ale s různých hledisk. (Viz str. 12.) Jemu není tedy účet rozvažný konečný účtem majetkovým, a položky akciového kapitálu, rezervního fondu a zisku položkami vyrovnávacími, nýbrž jest mu i účtem majetkovým i účtem čistého jmění. Bilance jest mu tedy vlastním výrazem rovnice: jmění = vklad + zisk. Schema jeho přirozené bilance jest přehledné, poněvadž kladou se v něm jmění a dluhy do dvou sloupců vedle sebe v levo, v pravo pak jest pod sebou vklad a rezervní fond (v jednom sloupci) a dále zisky a ztráty ve dvou sloupcích. Ale kdyby se měl

Schema bilance akciové společnosti jeví se tedy takto :

Různá aktiva.	Různá passiva.
	Vyrovnací položky $\left\{ \begin{array}{l} \text{Akc. kapitál.} \\ \text{Reservní fond.} \\ \text{Zisk.} \end{array} \right.$

(Vyrovnací položky jsou zpravidla od sebe rozloučeny: akciový kapitál a rezervní fond tvořivají dvě první položky v pravo, pak následují různá passiva a poslední položkou v pravo je zisk.)

Končí-li rok ztrátou, je schema toto (pořádek položek v praxi zachovávaný) :

Různá aktiva.	Akciový kapitál	$\left. \begin{array}{l} > \\ > \end{array} \right\}$	Vyrovnací položky.
Ztráta (vyrovn. pol.)	Reservní fond		
	Různá passiva.		

Konečně třeba se zmíniti ještě o tom, že otázka *oceňování* různých aktiv a passiv pro rozvalu vystupuje při akciových společnostech mnohem více v popředí než jinde. Účastenství akcionářů v podnicích akciových je ryze kapitalistické a velmi pohyblivé. Akcionáři hledí dosíci ze společnosti pokud možná největšího okamžitého prospěchu peněžního, a správa musí často brániti podniku proti jich choutkám na vysoké dividendy. A na druhé straně právě že akcie nezůstávají v rukou nejbližšího okolí, nýbrž přecházejí do rukou vzdálených, podnik v vlastního názoru neznajících, nýbrž spoléhajících se pouze na vydávané o něm zprávy, zejména účetní závěry, proto věnuje zákonodárství otázce zřizování rozvah akciových společností zvláštní pozornost, a zejména v nejnovější době je otázka zřizování rozvah akc. společností předmětem nejživější diskusse.

sestaviti *účet* rozvažný v obvyklé formě, musily by se »dluhy« vykázáti v pravo mezi položkami o čistém jmění a naopak nedoplatený akc. kapitál by se musil vykázáti v levo mezi jměním, čímž by vznikla mnohem větší směs různorodých položek, než do které si *Schulte* stěžuje u »obvyklé« dosavadní bilance. A kterak by se vysvětlil *účet* rozvažný počátečný?

